

Анриј Љубка

ЦРНА ГОРА И ПЕСНИШТВО

(одломак из књиге *У потрази за варварима*)¹

Као и суседно албанско, црногорско друштво је вековима било заостало и патријархално, али управо то је омогућило народу да сачува свој језик, културу и православну веру. Та релативна заосталост помогла је и најславнијем Црногорцу свих времена – Петру Петровићу Његошу – да постане један од највећих песника Европе. Његова поема *Горски вијенац* постала је књижевни бестселер којем су се дивили и најблиставији умови и генији, између осталих Гете, одржавала је националну самосвест Срба, подсећала их на већ помало заборављене теме „косовског циклуса”. Занимљиво да је овај велики песник био и владар своје државе, а истовремено и православни патријарх. Црна Гора је у то време била јединствени пример теократије.

Током једног путовања у ову земљу био сам у прилици да посетим и Његошев маузолеј који се налази на високом планинском врху Ловћен близу Которског залива. Та помало патетична и прелепа грађевина уздиже се над Црном Гором, наводећи на закључак да је песник и човек који је читавог живота био близу Богу после смрти сахрањен близу неба. Сетио сам се још једне планине и још једног песника: у српској Војводини је на врху брда сахрањен Бранко Радичевић. Ковчег овог песника као националног пророка на брдо су изнели студенти својим рукама. Ове приче, црногорска и српска, подсећају нас на то како су Украјинци на рукама изнели ковчег Тараса Шевченка, како би га сахранили на Монашкој гори. Ех, како је била лепа та епоха романтизма; тада су, у најмању руку, искрено уважавали песнике.

Али ја имам и причу која сведочи о уважавању песништва у Црној Гори у наше време. И памтићу је читавог живота. Данас, када организатори неких културних манифестација изражавају забринутост због могућег малог броја посетилаца, ја им, да их умирим, увек испричам овај случај, који се одиграо на међународном књижевном фестивалу „Ратковићеве вечери поезије” 2012. године.

Фестивал се одржавао у планинском градићу Бијело Поље на северу земље. Тамо је некад и живео наведени прозни писац и песник Ристо Ратковић. Осим тога, читали смо своја дела у историјској (Цетиње) и у савременој (Подгорица) престоници земље. Ти наши наступи свуда су се одвијали нормално, нормално у том смислу да је на њих долазило довољно поштовалаца књижевности. Али један дан организатори су одвојили за акцију под симболичним називом „књижевност иде у народ” и повезли су учеснике фестивала у мања насељена места. Ја сам, са још десетак колега песника из разних земаља, упућен у месташце Мојковац.

Стигли смо онамо после ручка. У мојковачком Дому културе већ су испланирали редослед рецитовања: требало је да сваки песник одрецитује песму на матерњем језику, а затим преводилац прочита исти тај текст на црногорском (српском).

¹ Поглавља у књизи немају наслове и наслов овог одломка је условни, преводиоцев. (Прим. њрев.)

На улазу у прилично велики Дом културе дочекао нас је директор у белој кошуљи и са краватом. Његовој срећи није било краја. Видело се да наш долазак представља изузетан догађај за ово место. Чак се може рећи – историјски догађај. У то име смо наздравили у директоровом кабинету. Пили смо трипут, ракија се допала свима, наздрављало се искрено и надугачко. А онда је дошао тренутак да изађемо на позорницу. Да приредимо локалном становништву празник поезије.

На позорницу нас је извео директор. Лако можете замислити нашу зачуђеност и разочарање кад се испоставило да у великој сали – од око триста-четиристо места – нема живе душе! Неколико тренутака у нама је тињала нада да су публику задржали у фоајеу: ево, врата ће се сад отворити и маса жељна уметничке речи похрлиће унутра. Али збуњено директорово лице јасно нам је говорило да на наш наступ није дошао нико. Ама баш нико. Да бих некако загладио ствар, покушао сам да се нашалим:

– Па добро, ако нема баш никог, најбоље да се вратимо у ваш кабинет – тамо у флаши сигурно има још нешто.

– Поштована господо – рекао је директор, бришући зној са лица – да вам нешто речем. Ја имам налог да вам за ваш наступ исплатим по сто еура [sic]. Али само под условом да заиста и наступите. То се подразумејева. А да вам платимо по сто еура, а да ви не наступите, то би био скандал међународних размјера који би бацио сјену на ову националну манифестацију међународног карактера. Новац је државни, а у овом случају ја сам легитимни представник државе. Тако да ви слободно сами одлучите хоћете ли наступати, или да се одмах вратимо на ракију!

Остали песници и ја разменисмо погледе. Чак су и јапански и француски колега схватили да се сто еура у Црној Гори не може наћи на цести. И наравно, решили смо да наступимо. Директор је позвао чувара објекта, једног пензионера, у коме се већ бућкало неких четврт литре ракије, тако да је он био наш једини слушалац. Ми смо редом излазили на бину, читали или рецитовали своје песме, а затим је преводилац читао превод. Чувар је задовољно дремуцао, успаван врхунцима савремене светске лирике. Кад је и последњи песник одрецитовао своје стихове и кад смо хтели да устанемо и пођемо, на бину је изашао директор. Испоставило се да и он има спреман говор.

– Мојковчани и Мојковчанке! Хвала вам што сте се у оволиком броју окупили на ово незаборавно вече поезије, кад су у наше мјесто дошла највећа пера свјетске поезије – надахнуто је говорио директор. – Дух Риста Ратковића и Рада Томова вечерас је са свима нама! Ко то каже ко то лаже да се културни догађаји могу одвијати само у пријестоницама, а да се у нашим малим мјестима не вапије за врхунском поезијом?! Те невјерне Томе је ово величанствено вече раскринкало и демантовало. Жељни културе и гладни поезије, највеће поете свијета чекамо и слједеће године у још већем броју. Живјела поезија! Живио пјеснички и умјетнички Мојковац!²

Наступ је био сјајан, али након њега није се зачуо буран аплауз. Није имао ко да аплаудира: чувар је одавно спавао, а од гостију само смо преводилац и ја разу-

---

² Мој дословни превод с украјинског исправио је и начинио више аутентичним и црногорским српски књижевник умало црногорског порекла који је желео да остане анониман. (Прим. прев.)

мели српски. Затим смо се вратили у директоров кабинет, где смо добили поште-
но зарађене хонораре и утопили бруку у ракији.

Једино што мене и данас мучи питање – зашто је и директор морао да излази
на бину са својим патетичним говором? Да није и он узео хонорар?

(С украјинскої ђревео Андриј Лаврик)